

הדף היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף ע"ו
הדף היומי בהלכה: קע"ז מתחילת הסימן עד אמצע סעיף א' 'ואם בתחילת'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ב' פרק י"ב עד 'ונוכל לראות'

לוח
לימוד
יומי

זהירות!!! שים לב לכלי שאתה נוטל בו מים אחרונים

רבי משה פשעווארסקער: רוב חולשות ממה שאין נזהרין לקבל מים אחרונים בכלי שמשתמשין בו לאכילה ושתיה

וסיעתו הפוסקים שצריך ליטול דווקא ברביעית מים או יותר. ובעניין זה ראוי לציין מה שמובא באמרי פנחס בסמוך שהיה הרה"ק רבי פנחס מקאריץ גוער במשמש אם היה מביא מעט מים לנטילת מים אחרונים, והקפיד שתהיה כמות גדולה יותר.

ומדי דברינו בעניין מים אחרונים, זכור נזכור את מה שאמרו חז"ל (ברכות נ"ג) על הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים": "והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים". וב'פרי צדיק' (פרשת חקת) מביא את מאמר חז"ל הנ"ל בנושא של קדושת האכילה: "והוא כמו שאמרו גם בגמרא 'והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים וכו' אני ה' אלוקיכם זו ברכה'. שעל ידי מים ראשונים ואחרונים וברכת המזון שמכיר שהשם יתברך הוא הנותן לחם לכל בריותיו על ידי זה מכניס קדושה באכילה".

וכעין זה כתב גם ב'אמרי אמת' (פרשת קדושים) "איתא והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים, היינו שלא להתגשם ע"י האוכל".

שו"ע סימן קפ"א ס"ב: "מים אחרונים אין נוטלין על גבי קרקע אלא בכלי מפני שרוח רעה שורה עליהם".

במשנ"ב ס"ק ה' ובביאור הלכה ד"ה "אלא", וכן בשע"צ ס"ק י"ז מביא את מחלוקת הפוסקים האם הרוח הרעה שורה על מים אחרונים גם כשנטלן לתוך כלי, או דלמא הנטילה לתוך הכלי מונעת מהרוח הרעה לשרות על המים.

ובספר 'אמרי פנחס' (שער ג') איתא: "אמר מרבי משה פשעווארסקער שרוב חולשות ממה שאין נזהרין לקבל מים אחרונים או נטילת ידים שחרית בכלי שמשתמשין בו אח"כ לאכילה ושתיה, אף שרוחצין אותו בינתיים, ע"כ יש להזהר מאד בזה".

וכן מנהג כמה וכמה צדיקים שלא ליטול מים אחרונים לכלי של כסף, משום שמים אלו הם חלקו של הסטרא אחרת, ומטעם זה שהרוח הרעה שורה על המים מנהג האר"י הוא שהנטילה תהיה דווקא בפחות מרביעית, ודלא כהגר"א

אלו מאכלים נפטרים בברכת 'המוציא'?

מאכל שדרכו להאכל בסעודת פת כחלק מהסעודה, הן כתוספת ללחם, והן כמנה בפני עצמה במטרה להזין ולהשביע - כגון בשר, דגים, ביצים, מוצרי חלב, ירקות שונים, מרקים ותוספות - אין לברך עליו בתוך סעודה, כיון שהוא נטפל לפת ונפטר בברכת 'המוציא' ובברכת המזון. אולם, אם אוכל מעט פת רק כדי לפטור את המאכלים האחרים מברכה - יתכן שאינם נטפלים לפת וצריך לברך עליהם, ולכן אין לנהוג כן, למעט בשבת ויום טוב, שכיון שחובה לאכול 'כזית' פת, הרי אוכל אותה גם מחמת עצמה ולא רק מפני שרוצה לפטור את המאכלים האחרים, וממילא כל המאכלים טפלים לה. ויש שכתב שניתן לנהוג כן, כיון שהטעם שהמאכלים נפטרים אינו משום שהם טפלים לפת, אלא משום שהם כהמשך של אכילת הפת בתור סעודה. וחתיתת לחם הניתנת במרק - אין המאכלים האחרים טפלים לה, ואף המרק עצמו אינו טפל לה, ויש לברך המוציא על הלחם, ועל כל מאכל את ברכתו הראויה. [סעיף א, ו"ק א-ד; ביאורים ומוספים דרשו, 2, 3 ו"6]

האם המנה האחרונה טעונה ברכה ראשונה?

מאכל שאין דרכו להאכל בסעודת פת כחלק מהסעודה, כגון פירות, או מאכל שנועד לקינוח ולתענוג בעלמא, ולא כדי להזין ולהשביע - אינו נטפל לפת וממילא אינו נפטר בברכת 'המוציא', וטעון ברכה ראשונה גם כשנאכל בתוך סעודה, ואף אם היה מונח על השולחן בשעת ברכת המוציא, ואף אם נאכל מיד בתחילת הסעודה, ואף אם הדרך לאוכלו בכל סעודה. אולם, אין לברך עליו ברכה אחרונה בנפרד, כיון שברכת המזון בסוף הסעודה פוטרת את כל הנאכל בסעודה. ואם אוכל את המאכל ביחד עם פת, אינו מברך עליו אף ברכה ראשונה, כיון שבצורה זו הוא נטפל לפת; ובתנאים מסוימים אכילת חלק מהמאכל עם פת פוטרת את כל המאכל מברכה הראשונה. ויש אומרים שבזמננו, שבכל סעודה חשובה מוגשת מנה אחרונה, כל המאכלים שנהוג להגישם כמנה אחרונה - כגון גלידה וקומפוט - נחשבים כחלק מהסעודה ואין לברך עליהם; ויש שנהגו לאוכלם עם פת; ויש אומרים שהדין בזמננו אינו שונה מבעבר. [סעיף א, ס"ק ד, ה"ז, ושעה"צ ס"ק ז ו"יג; ביאורים ומוספים דרשו, 8 ו"11]

האם צריך לברך ברכה ראשונה כשאוכלים

שקדי מרק בנפרד באמצע?

פירות המוגשים כמנת פתיחה בסעודה - יש אומרים שכיון שאינם באים אלא לתענוג בעלמא, אינם נחשבים כחלק מהסעודה, ויש לברך עליהם ברכה ראשונה. ויש אומרים שהם מעוררים את התאבון ונחשבים כחלק מהסעודה, ואין לברך עליהם. ויש אומרים שהדבר ספק, וראוי לברך עליהם לפני הסעודה. והאוכל 'שקדי מרק' בתוך הסעודה בנפרד מהמרק לשם תענוג בעלמא, אינו צריך לברך עליהם, כיון שמצד עצמם הם שייכים לסעודה, שהרי בדרך כלל נאכלים עם המרק. ופירות המהווים חלק מתבשיל בשר וכדומה, נחלקו הפוסקים אם מברכים עליהם ברכה ראשונה, ולכן ראוי לאכול תחילה פרי שבודאי צריך לברך עליו ברכה ראשונה, או לאוכלו ביחד עם פת באופן הפוטר מברכה. ומרק פירות צונן הנאכל כמנה בתוך הסעודה, יש אומרים שנחשב כחלק מהסעודה. וכן סלט המשמש כתוספת למנה העיקרית ויש בו פירות חיים, כגון סלט "וואלדורף", נחשב כחלק מהסעודה. [ס"ק ד; ביאורים ומוספים דרשו, 7-9; וראה ביה"ל ד"ה כגון]

אתמול למדנו

- מי ששולחנו מוכן לפניו לאכילה, ובכוונתו לאכול לאלתר, אסור לאכול ולשתות לפני נטילת ידים, כדי שלא לגרום ל'ברכה שאינה צריכה', אלא יברך 'המוציא' על הלחם ובכך יפטור מברכה ראשונה את המאכלים הנפטרים בברכת 'המוציא', ומברכה אחרונה את כל המאכלים שיאכל בסעודה.
- מאכל שנאכל לפני הסעודה אינו נפטר בברכת המזון, וטעון ברכה אחרונה בנפרד, ואף אם כבר בִּרְךְ ברכת המזון בסיום הסעודה, למעט אם מדובר במיני מזונות (לדעת רוב הפוסקים) או בתמרים, שברכת המזון פוטרם בדיעבד. אולם, אם מדובר באכילה השייכת לסעודה, ברכת המזון פוטרתה.

מחר נלמד

- הסרת את המפה בסיום הסעודה ואז החלטת לאכול עוד משהו - האם תברך עליו בנפרד?
- האם צריך לברך על מה שאוכלים בחתונה לאחר שפינו חלק מהשולחנות לצורך הריקודים?
- האם מנת הקינוח נפטרת מברכה כשאוכלים אותה ביחד עם חלה?